

Željka Kopic
Valerija Korajac

DJECA I DJETINJSTVO U DOKUMENTIMA O PRAVIMA DJECE

Sažetak: Dječja su prava način uređenja odnosa djece sa svim pojedincima i institucijama s kojima djeca dolaze u dodir kao što su obitelj i državne institucije. Posebnim pravnim aktima osigurava se zaštita djece, ali se vode i mnoge rasprave o deklarativnosti iskaza u tim pravnim aktima te brojnim proturječnostima koje oni sadrže. U ovom se radu analiziralo kako se tumače djeca i djetinjstvo u dokumentima o pravima djece, sa svrhom utvrđivanja razlika između dječjih prava u dokumentima i stvarnih prava koje djeca imaju u društvu. Pregledano je pet temeljnih dokumenata o pravima djece iz kojih su izdvojeni iskazi o djetetu i djetinjstvu. Sadržajnom analizom dokumenata utvrđeno je da se u najvećem broju iskaza ističe zaštitnički odnos prema djeci te shvaćanje djeteta kao ranjivog bića, a djetinjstva kao razdoblja u kojem djeca trebaju zaštitu odraslih.

Ključne riječi: dijete, djetinjstvo, prava djece, dokumenti o pravima djece.

Uvod

Suvremene tendencije u tumačenju djetinjstva ističu da djeca u modernom društvu pripadaju privatnosti obitelji koja se smatra utočištem od opasnosti koje postoje u društvu (Qvortrup, 2005.). Odgovornost za podizanje djece nije više javna, već privatna odgovornost – roditelji svjesno odlučuju hoće li imati djecu, kada i koliko će ih imati i odgovorni su za obrazovanje, zdravlje i zaštitu djece. To podrazumijeva da djeca budu zaštićena u obitelji, nedostupna javnosti, što može biti štetno za djecu, ali je karakteristično za položaj djece u modernom društvu. Zbog takvoga izdvajanja u prostor obitelji, dječja prava i slobode povećale su se unutar obitelji, dok su njihova prava i slobode u društvu oslabljene. Izvan obitelji djeca su marginalizirana jer se shvaćaju kao "neodrasla" i "nekompetentna" (Qvortrup, 2005.).

Istraživanja (James i Prout prema Brembeck, Johansson, Kampmann, 2004.) govore da se današnja djeca vrednuju prema tome što će postati u budućnosti, nakon što se razviju, socijaliziraju i obrazuju. Posljedica je toga naturalizacija autoriteta odraslih i njihove moći nad djecom. Predstavljeno je novo razumijevanje djeteta kao socijalnog i kulturnog bića, punopravnog člana društva, koje doprinosi svom osobnom razvoju, kao i razvoju cijeloga društva. Takvo se dijete smatra kompetentnim, a obilježavaju ga autonomija, participacija u društvu i ustrajnost (Brembeck, Johansson, Kampmann, 2004.). Konvencija o pravima djeteta iz 1989. godine temeljni je međunarodni dokument kojim se zagovaraju prava djece, a govori prvenstveno o obvezama

odraslih u odnosu na poštivanje dječjih prava. Prvi je dokument u kojemu se djetetu pristupa kao subjektu s pravima, a ne samo kao osobi koja treba posebnu zaštitu. Ona je pravni akt, tj. ima snagu zakona i obvezuje sve države koje ju prihvate na pridržavanje njezinih odredaba. White (2002.) govori da ona sadrži dvije glavne sastavnice: prvo, proširiti temeljna ljudska prava na djecu i drugo, zaštititi djecu od različitih oblika ekonomskoga i seksualnoga izrabljivanja i drugih opasnosti. Dominantan je pristup shvaćanje djeteta kao nevinog i čistog, onog koji zahtijeva zaštitu od odraslih koji su odgovorni za njegov rast i razvoj. Takav pogled na djecu podrazumijeva shvaćanje djece kao "nedovršene", "neodrasle", ranjive i krhke te smanjuje njihove mogućnosti za aktivnim sudjelovanjem u društvu (Qvortrup, 2005.).

Priklanjane pažnje pitanju dječjih prava ima sljedeće prednosti: prvi put u modernoj povijesti javlja se ideja o ravnopravnosti djece s odraslima, dopušta im se pravo na izražavanje mišljenja, sudjelovanje u društvenom životu. No, dokumenti o pravima djece sadrže i neke proturječnosti (Reynolds, 2006.). Iako ističu dječje pravo na fizički i mentalni identitet i integritet, pravo na autonomni izbor i odlučivanje, pravo na slobodno izražavanje mišljenja, pravo na udruživanje i djelovanje, istovremeno u njima dominira zaštitnički odnos prema djeci koja se na taj način tretiraju kao ranjiva i nezrela, čime ih se stavlja u marginalan položaj. U dokumentima se ističe odgovornost roditelja i važnost njihove kontrole nad djetetom i djetinjstvom, a istovremeno se djeci osigurava sloboda aktivnog sudjelovanja u društvu, čime se umanjuje mogućnost kontroliranja djece. Upravo su zbog njihova neostvarivanja u današnjem društvu dječja prava predmet mnogih aktualnih rasprava. Aktualnost teme očituje se i u deklarativnosti iskaza navedenih u dokumentima o pravima djece i njihovoj proturječnosti s pravima djece u suvremenom društvu.

Za potrebe rada korišteni su sljedeći dokumenti: Konvencija o pravima djece (1989.), Svjetska deklaracija o opstanku, zaštiti i razvoju djece (1990.), Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava (1996.), Svijet dostojan djece (2002.) te Obiteljski zakon RH (2003.).

Pregled razvoja dječjih prava u dokumentima

Nastojanje za promicanjem dječjih prava seže još u 1924. godinu kada je donesena *Ženevska deklaracija o pravima djeteta*. Ta deklaracija promiče pravo djeteta na tjelesni i duhovni razvoj; pravo djeteta na ishranu, zdravstvenu njegu i socijalnu zaštitu; pravo na pomoć u nevolji; zaštitu od iskorištavanja te podizanje djeteta na način da ono postane svjesno svojih sposobnosti koje služe ljudskom društvu. Važna je i 1948. godina kada je donesena *Opća deklaracija UN-a o pravima čovjeka* koja djeci osigurava pravo na slobodu i jednakost po rođenju, zabranjuje ropstvo, mučenje ili ponižavanje te osigurava djeci pravo na jednakost pred zakonom i na sudsku zaštitu. Idući korak učinjen je 1959. godine kada je potpisana *Deklaracija o pravima djeteta* koja donosi

načela – orijentir roditeljima, pojedincima, vladajućima kako pružiti najbolje djetetu kako bi mu osigurali sretno djetinjstvo.

Pravim početkom pokreta za dječja prava smatra se 1989. godina kada je UN izdao *Konvenciju o dječjim pravima*. Od tada su usvojeni različiti dokumenti koji odražavaju potrebu djece za posebnom zaštitom i svijest globalne zajednice o nužnosti poduzimanja konkretnih akcija. *Konvenciju o pravima djeteta* koju je Opća skupština Ujedinjenih naroda prihvatila 20. studenog 1989. do sada su ratificirale gotovo sve države svijeta. Ona sadrži opsežan skup međunarodnih pravnih normi posvećenih zaštiti i dobrobiti djece. Njome se uvode neki novi obiteljsko-pravni standardi kao što je, primjerice, najbolji interes djece i novi pojmovi kao, primjerice, zajednička odgovornost roditelja, a dječje se potrebe kategoriziraju i dobivaju svoje pravno obilježje. Države se potpisnice obvezuju na poduzimanje mjera potrebnih za provedbu *Konvencije*. Vrlo je važno i ocjenjivanje učinkovitosti *Konvencije*. Svaka država potpisnica podnosi redovita i dodatna izvješća o stanju dječjih prava na njenom području. Svako takvo izvješće može biti znak za uzbunu i širu društvenu i međunarodnu pomoć ili uzor kako dječja prava treba promicati i štititi. U Hrvatskoj je *Konvencija o dječjim pravima* na snazi od 8. listopada 1991. godine.

Svjetski sastanak na vrhu posvećen djeci održan je 1990. godine, kada je usvojena *Svjetska deklaracija o opstanku, zaštiti i razvoju djece* te je izrađen *Plan djelovanja za primjenu Svjetske deklaracije*. Dok *Deklaracija* predstavlja izraz političke volje, *Plan djelovanja* je praktični vodič vladama i drugim organizacijama za izradu vlastitih programa djelovanja koje su države obvezne izraditi kako bi osigurale ostvarivanje koncepta prava djeteta, koji je iznesen u *Konvenciji*, a *Svjetskom deklaracijom* potvrđen. Glavni je cilj osigurati svakom djetetu bolju budućnost i unaprijediti položaj djece u svijetu pri čemu načelo "*djeca prije svega*" treba biti temelj nacionalnog razvoja i djelovanja na međunarodnoj razini. Prema tom načelu potrebe djece moraju imati prednost pri dodjeli financijskih sredstava, a ulaganje u zdravlje djece, prehranu i školovanje treba postati prioritetom svake države. Plan djelovanja fokusira se na nekoliko ciljeva: smanjenje stope smrtnosti djece i majki, neishranjenosti djece, omogućavanje pristupa pitkoj vodi i sanitarnim sustavima svima, omogućavanje osnovne izobrazbe svima, zaštita djece u teškim uvjetima, posebice u oružanim sukobima te smanjenje stope nepismenosti odraslih.

Opća je skupština UN-a na posebnom zasjedanju o djeci u svibnju 2002. raspravljala o postignutom napretku, novim ciljevima i strategijama te o novom Planu djelovanja za stvaranje svijeta dostojnog djece. *Svijet dostojan djece (World fit for children)* službeni je zaključni dokument toga zasjedanja. Predstavlja viziju svijeta u kojem su zaštićena prava svakog djeteta, u kojem se poštuje njihovo dostojanstvo i svakom djetetu osigurava dobrobit. Nova su načela djelovanja staviti djecu na prvo mjesto – ukinuti diskriminaciju, jednako vrednovati svako dijete, postupati u skladu s djetetovim najboljim interesima,

slušati ih; ulagati u djecu – preraspodjelom financijskih sredstava postići poboljšanja zdravlja, prehrane i obrazovanja; zaštititi djecu – od rata, nasilja, izrabljivanja, bolesti, zlostavljanja, zanemarivanja te sačuvati okoliš za buduće naraštaje.

Dječja prava u znanstveno-stručnoj literaturi

Tema "dječjih prava" zastupljena je u znanstveno-stručnoj literaturi od samih početaka pokreta za dječja prava. Pored hvalevrijedne namjere zaštite djece širom svijeta od svih vrsta zlostavljanja i osiguravanja širokog opsega prava djeci, pitanje dječjih prava u znanstvenoj literaturi potiče i mnoge rasprave. Većina tih rasprava vodi se oko paradoksa da se vođenje prema najboljim interesima djeteta (što je temeljno načelo *Konvencije o pravima djeteta*) ne slaže s prioritetima koje postavljaju djeca sama sebi (Reynolds, 2006.).

Zanimljiva je i društvena pozadina pojave pokreta za dječja prava. *Konvencija o dječjim pravima* donesena je 1989. godine, iste godine kada je pao Berlinski zid te kada je započela i globalizacija. Skrb za dječja prava stoga je od samoga početka povezana s političkim i ekonomskim procesima. Dokaz je tomu lokalna uprava nekih područja u kojima je pokret za dječja prava potisnut pred interesima političkih i gospodarskih elita (Reynolds, 2006.). Primjerice, u Abidjanu, pod utjecajem pokreta za dječja prava, lokalne vlasti interpretiraju plaćeni posao djece kao eksploataciju, a veličaju neplaćeni rad djece u kućanskim poslovima kao tradicionalnu afričku solidarnost. Mnoge obitelji stoga udomljuju djevojčice kao besplatnu radnu snagu. Pod krinkom afričke solidarnosti i velikodušnosti prikriva se stvarni izrabljivački odnos između djevojčica i njihovih udomitelja. Dakle, dječja prava u Abidjanu lome se o interese gradske srednje klase, a međunarodne nevladine organizacije isključuju te djevojčice iz svojih programa (Reynolds, 2006.). Također, mnoga prava iznesena u *Konvenciji o dječjim pravima* povezana su s procesima globalizacije – razvoj svjetskoga turizma povezan je s temom dječje prostitucije na Tajlandu i u Tanzaniji, politička nestabilnost u Africi, Latinskoj Americi i jugoistočnoj Aziji s pitanjem djece-vojnika.

Često se ističe povezanost pokreta za dječja prava i sociologije djetinjstva. Djelomično preklapanje u interesima i idejama, kao što je primjerice ideja naglašavanja dječjega djelovanja i dječjega prava na sudjelovanje, ono je što povezuje sociologiju djetinjstva i pokret za dječja prava. Kako bi uvidjeli odnos između tih dviju disciplina danas, urednici vodećega časopisa na području sociologije djetinjstva, časopisa *Childhood*, 2009. godine pregledali su članke objavljene u časopisu od njegova pokretanja 1993. godine (Alanen, 2010.). Pregledom je utvrđeno da se tema dječjih prava od početka izlaženja časopisa do 2009. godine pojavila u približno 450 članaka. Uzimajući u obzir obvezu mnogih sociologa djetinjstva da pridonose

poboljšanju dječjih prava, taj se podatak može činiti, tvrdi Alanen, iznenađujuće niskim.

Unatoč tome, značajno je utvrditi kako su dječja prava definirana i shvaćena u tim člancima. Većina tekstova ima isti pristup prema dječjim pravima: dječja su prava uzeta kao ona koja su pohranjena u UN-ovoj *Konvenciji o dječjim pravima*. Taj međunarodni pravni dokument osigurava "okvir" i polazišnu točku za sva istraživanja objavljena u časopisu *Childhood*. Teme tih istraživanja uključuju:

- stupanj usvajanja i oblike implementacije jednoga ili više dječjih prava
- stavove odraslih o dječjim pravima
- utjecaj Konvencije na rad škola i drugih dječjih ustanova
- stavove državnika o programima i projektima koji uključuju dječja prava
- namjeran (i nenamjeran) utjecaj programa i projekata koji uključuju dječja prava na djecu (npr. mogućnosti i ograničenja sudjelovanja same djece unutar tih programa)
- poštovanje dječjih stavova o vlastitim pravima. (Alanen, 2010.).

Autori članaka često kritiziraju sporu, nedovoljnu, često čak i štetnu, implementaciju *Konvencije o dječjim pravima* te ističu opasnost u razmišljanju o dječjim pravima kao o univerzalnim standardima neosjetljivima na različite društvene i kulturne kontekste dječje svakodnevice.

Rezultat pregleda teme dječjih prava u časopisu *Childhood* pokazuje nedostatak unutar suvremenih socioloških istraživanja djetinjstva, tvrdi Alanen (2010.), ali je i uputa za daljnji rad koji treba započeti s priznanjem da "dječja prava" nisu samo politički i pravni konstrukt s društvenim posljedicama za djecu, dok *Konvencija o dječjim pravima* to ipak jest. Alanen ističe da: "*Dječja prava nisu samo prava: ona su ljudska prava – prava dana djeci kao ljudskim bićima, jednakoj drugim bićima (odraslima).*" (Alanen, 2010., 7.).

Metodologija

Da bi se ustanovilo kako se djeca i djetinjstvo tumače u dokumentima o pravima djece, provedena je sadržajna analiza prethodno navedenih dokumenata. Cilj je ispitivanja ustanoviti kako se tumače djeca i djetinjstvo u dokumentima o pravima djece, sa svrhom utvrđivanja razlika između dječjih prava u dokumentima i stvarnih prava koje djeca imaju u društvu.

U sklopu toga postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Kako se tumače djeca i djetinjstvo u dokumentima o pravima djece?
2. Kakva je relacija između odraslosti i djetinjstva u dokumentima o pravima djece?
3. Kakav je odnos prema zaštiti djece u dokumentima o pravima djece?

Analiza je obavljena na međunarodnim i hrvatskim dokumentima o pravima djece:

1. *Konvencija o pravima djece* (1989.)
2. *Svjetska deklaracija o opstanku, zaštiti i razvoju djece* (1990.)
3. *Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava* (1996.)
4. *Svijet dostojan djece* (2002.)
5. *Obiteljski zakon RH* (2003.).

Uzorak čine osamdeset i dva iskaza o djeci i djetinjstvu prepisana iz navedenih dokumenata.

Podaci su prikupljeni sadržajnom analizom dokumentacije. Iskazi o djetetu i djetinjstvu prepisani su iz navedenih dokumenata, zatim su svrstani prema trima kriterijima: zaštita, kompetentnost i odnos odrasli-djeca. Na osnovi toga, iskazi su prema svojem ključnom značenju svrstani u kategorije:

- Prema kriteriju zaštite iskazi su svrstani u sljedeće kategorije: zaštićeno dijete, skrb za dijete, dječje potrebe, dobrobit djeteta.

Primjer iskaza svrstanoga u kategoriju "zaštićeno dijete": "*Djetetu su zbog njegove tjelesne i mentalne nezrelosti potrebni posebna zaštita i skrb, uključujući odgovarajuću pravnu zaštitu prije i nakon rođenja.*" (Preambula Konvencije o pravima djeteta, 1989., 4.)

- Prema kriteriju kompetentnosti: kompetentno dijete, autonomija djeteta, sudjelovanje djeteta.

Primjer iskaza svrstanoga u kategoriju "kompetentno dijete": "*Dijete je u stanju oblikovati vlastito mišljenje.*" (Konvencija o pravima djeteta, 1989., 7.)

- Prema kriteriju odnosa odraslih i djece na primjeru njihovih uloga: odgovornost obitelji za dijete, odgovornost društva za dijete, dužnosti roditelja prema djetetu, dužnosti djeteta prema odraslima.

Primjer iskaza svrstanoga u kategoriju "odgovornost obitelji za dijete": "*Obitelj ima glavnu odgovornost za zaštitu, odgoj i razvoj djece.*" (Svijet dostojan djece, 2002., 12.)

Rezultati istraživanja

Kriteriji	Kategorije	n	%
Zaštita	Zaštićeno dijete	23	28,05
	Skrb za dijete	15	18,29
	Dobrobit djeteta	9	10,97
	Dječje potrebe	2	2,44
			$\Sigma = 59,75$
Kompetentnost	Kompetentno dijete	5	6,09
	Autonomija djeteta	10	12,19
	Sudjelovanje djeteta	6	7,32
			$\Sigma = 25,6$
Odnos odrasli-djeca	Odgovornost obitelji	6	7,32
	Odgovornost društva	4	4,88
	Dužnosti roditelja	1	1,22

	Dužnosti djeteta	1	1,22
			$\Sigma = 14,64$
		$\Sigma = N = 82$	

Tablica 1. Iskazi prema kategorijama

n= broj iskaza svrstanih u kategoriju

N= ukupan broj svih iskaza u kategorijama

Uvidom u navedene dokumente o pravima djece, na temelju navedenih kategorija prema Tablici 1. izračunat je postotak zastupljenosti svake kategorije, pri čemu je N=82. Došlo se do sljedećih rezultata: najzastupljeniji su iskazi o djetetu svrstani prema kriteriju zaštite, i to u kategorije zaštićeno dijete (28,05%), skrb za dijete (18,29%), dok je kategorija autonomije djeteta također među najzastupljenijima (12,19%), kao i dobrobit djeteta (10,97%). Potom slijede iskazi djeteta koji ističu sudjelovanje u društvu (7,32%) i odgovornost obitelji za dijete (7,32%), njegovu kompetentnost (6,09%) i odgovornost društva prema djetetu (4,88%). Pokazalo se da su najmanje zastupljeni iskazi u kojima se ističu dječje potrebe (2,44%) te dužnosti djeteta (1,22%) i dužnosti roditelja (1,22%). Iz navedenih pokazatelja vidljivo je tumačenje djeteta pomoću triju glavnih odrednica: zaštita, skrb, autonomija i dobrobit.

Tumačenje djece i djetinjstva u dokumentima o pravima djece

Iz Tablice 1. vidljivo je kako su u dokumentima o pravima djece najzastupljeniji iskazi o djetetu svrstani prema kriteriju zaštite (59,75%), iz čega proizlazi kako se djeca u dokumentima o pravima djece tumače kao ranjiva, a djetinjstvo kao razdoblje u kojemu je za njihovu dobrobit najvažnija uloga odraslih. Zaštitnički odnos prema djeci dovodi do ograničavanja njihovih sloboda i tumačenja djece kao nesposobne, nesamostalne, nekompetentne i neravnopravne odraslima. Odrasli, štiteći svoju djecu, često donose odluke umjesto njih te odabiru ono što misle da je najbolje za njih. Takav pogled na djecu podrazumijeva tumačenje djece kao "nedovršene", "neodrasle" i krhke. (Qvortrup, 2005.)

Nakon zaštite, istovremeno se ističe potreba za autonomijom (12, 9%) i potreba za aktivnim sudjelovanjem djeteta u društvu (7,32%), čime se dijete nastoji tumačiti kao ravnopravno odraslima, kompetentno za ravnopravno sudjelovanje u društvu zajedno s odraslima.

S jedne se strane ističe dječje pravo na autonomni izbor, odlučivanje, pravo na udruživanje, djelovanje, slobodu mišljenja, a s druge se strane ističe važnost zaštite, skrbi i odgovornosti odraslih za djecu. Time brojni iskazi u dokumentima o pravima djece, kojima se nastoje tumačiti djeca i djetinjstvo, postaju proturječni.

Odnos između odraslosti i djetinjstva u dokumentima o pravima djece

U odnosu prema odraslima djeca se tumače kao ovisna o njihovoj zaštiti. Odrasli trebaju brinuti o dobrobiti djeteta, skrbiti o njemu kako bi mu osigurali kvalitetno djetinjstvo. Pri tome se naglašava uloga obitelji koja je najodgovornija za kvalitetan rast i razvoj djeteta. Takvo tumačenje podudara se s tumačenjem djece u literaturi o suvremenom djetinjstvu koja ističe smještanje djece u prostor obitelji kao karakteristiku suvremenoga djetinjstva – roditelji (odrasli) odlučuju hoće li uopće imati djecu, a ako se odluče imati djecu, onda su jedini odgovorni za njih, kako ističe Qvortrup (2005.). Naglašava se i važnost kontrole nad djetetom i djetinjstvom, a s druge se strane djeci osigurava sloboda aktivnog sudjelovanja u društvu, čime se umanjuje mogućnost kontroliranja djece. Dakle, djeca su ovisna o odraslima, a istovremeno se pozivanjem na autonomiju djeteta (12,9%) teži za oslobađanjem djece od ovisnosti o odraslima.

Kriterij kompetentnosti u dokumentima o pravima djece zastupljen je 25,6%, iz čega se uočava tendencija da se dijete tumači kao ravnopravno odraslima, s istim pravom sudjelovanja u društvu kao i odrasli. Djeca trebaju što prije biti uključena u društveni život i sudjelovati u njegovu oblikovanju, biti aktivni članovi društva, no ta težnja u dokumentima o pravima djece ostaje na deklarativnoj razini. Odrasli se shvaćaju kao nadređeni djeci, odlučuju o njihovom obrazovanju, zdravlju, zaštiti, a djeca se nalaze u podređenom položaju jer moraju slušati odrasle, što dovodi do ograničavanja njihovih sloboda i povećanja pasivnosti, nesamostalnosti i ovisnosti o odraslima.

Uz odgovornost obitelji za dijete (7,32%), ističe se i odgovornost društva (4,88%), no iskazi o odgovornosti društva za dobrobit djeteta su manje zastupljeni od iskaza o odgovornosti obitelji. Iako društvo Konvencijama nastoji zaštititi djecu, osigurati im veća prava, s druge se strane ograđuju od odgovornosti prenoseći ju na roditelje.

Odnos prema zaštiti djece u dokumentima o pravima djece

Ispitivanjem se pokazalo da su najzastupljeniji iskazi koji su svrstani prema kriteriju zaštite iz čega proizlazi shvaćanje djeteta kao nekompetentnog i neravnopravnog odraslima. Pod zaštitom se podrazumijeva skrb o djetetu, briga o njegovoj dobrobiti i kvalitetnom odgoju za koji je najodgovornija obitelj. Zaštita podrazumijeva i ograničavanje djetetove slobode, odnosno shvaćanje da dijete nije sposobno brinuti se samo o sebi i samostalno odlučivati o svojim postupcima i željama. Dobri razlozi za zaštitu djece, kao što su primjerice zaštita djece od seksualnog izrabljivanja, dječjega rada i slično, ne opravdavaju oduzimanje prava djeci na autonomiju – pravo da budu poslušani i uvaženi. Temeljni princip Konvencije, vođenje prema najboljim

interesima djeteta, ponekad se ne slaže s prioritetima koja djeca sama sebi postavljaju (Reynolds, 2006.). Prekomjerno isticanje tzv. *univerzalne zaštite* u Konvencijama o dječjim pravima nije osjetljivo na različite društvene i kulturne sredine u kojima djeca žive.

Odnos prema zaštiti djece, kao posljedica prenaplašavanja zaštite djece u dokumentima, može dovesti do prezaštićenosti čija je posljedica "skrivanje" djece u obitelji te nedostupnost djece javnim prostorima. Time se povećavaju dječja prava unutar obitelji, dok njihova prava u društvu postaju sve manja. Djeca postaju marginalizirana izvan obitelji, nesprijetna za aktivno sudjelovanje u društvu i društvenim pitanjima (Qvortrup, 2005.).

Zaključak

U analiziranim dokumentima o pravima djece dominira shvaćanje djece i djetinjstva u kojemu se naglašava važnost skrbi o djetetu, njegove dobrobiti, autonomije i zaštite. Odnos je prema djeci zaštitnički i djeca se tumače kao ranjiva i ovisna o odraslima. Uočava se tendencija da se dijete tumači kao kompetentno, autonomno i ravnopravno odraslima s obzirom na sudjelovanje u društvenom životu. Dakle, dok dokumenti o pravima djece zagovaraju prava djece kao kompetentnih punopravnih subjekata, postavljaju se zaštitnički prema istoj toj djeci, čime dolaze u proturječnost. Samim time iskazi o autonomiji i kompetentnosti djece u dokumentima o pravima djece ostaju na deklarativnoj razini.

Iako dokumenti o pravima djece nastoje osigurati bolje životne uvjete i veća prava u društvu, činjenica je da je velik broj djece širom svijeta izložen opasnostima koje ugrožavaju njihovo odrastanje i razvoj. Djeca su žrtve rata i nasilja, rasne diskriminacije, agresije i raznih drugih oblika povrede njihovih prava. Iz toga proizlazi očito neslaganje prava koja su djeci osigurana u dokumentima i stvarnih prava koja ona imaju u društvu. Mogući je razlog jazu između teorije i prakse nepostojanje adekvatnih mehanizama koji bi sustavno sankcionirali kršenje dječjih prava.

Literatura

1. Alanen, L. (2010.). Editorial: Taking children's rights seriously. *Childhood*. 17. 1. 5-8.
2. Bouillet, D. (ur.) (2002.). *Svijet dostojan djece*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
3. Brembeck, H., Johansson, B., Kampmann, J. (2004.). Introduction; *Beyond the Competent Child: Exploring Contemporary Childhoods in the Nordic Welfare Societies*. Roskilde: Roskilde University Press.
4. Qvortrup, J. (2005.). Varieties of childhood; *Studies in modern childhood*.
5. Reynolds, P., Nieuwenhuys, O., Hanson, K. (2006.). Refractions of children's rights in development practice. *Childhood*. 13. 3. 291. – 302.

6. White, S. (2002.). Being, becoming and relationship: conceptual challenges of a child rights approach in development. *Journal of International Development*. 14. 6. 1095 – 1104.

Dokumenti:

XXX (1989.). Konvencija o pravima djece

www.mobms.hr/media/9517/konvencija%20o%20pravima%20djeteta.pdf

UNICEF (1990.). Svjetska deklaracija o opstanku, zaštiti i razvoju djece

www.un-documents.net/wsc-dec.htm

XXX (1999.). Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava. *Dijete i društvo*. 6. 1. 67.-80.

XXX (2003.). Obiteljski zakon RH.

www.nn.hr/clanci/sluzbeni/306171.html

KINDER UND KINDHEIT IN DEN AKTEN ÜBER KINDERRECHTE

Abstract: Die Kinderrechte sind eine Art von Regelung der Kinderbeziehungen mit allen Individuen und Institutionen, wie es z.B. Familien und staatliche Institutionen sind. Der Kinderschutz wird mit besonderen rechtlichen Akten versichert, jedoch werden viele Auseinandersetzungen über die Deklaration der Aussagen, die sich in diesen rechtlichen Akten und deren zahlreichen Widersprüchen, welche dies beinhalten, geführt. In dieser Arbeit wurde analysiert, wie Kinder und Kindheit in den Akten über Kinderrechte gezeigt werden. Mit dem Ziel, die Unterschiede zwischen den Kinderrechten, die sich in den rechtlichen Akten befinden und den tatsächlichen Rechten der Kinder, welche sie in der Gesellschaft besitzen, zu bestätigen. Es wurden fünf Grunddokumente über Kinderrechte untersucht, aus welchen auch die Thesen über Kinder und Kindheit entnommen wurden. Mit der inhaltlichen Analyse wurde bestätigt, dass in den meisten Thesen der beschützerische Bezug zu den Kindern betont wird, und das Auffassen des Kindes als eines verletzlichen Wesens und der Kindheit, als einer Periode, in welcher die Kinder den Schutz der Erwachsenen brauchen.

Schlüsselwörter: Kind, Kindheit, Kinderrechte, Akten über Kinderrechte.

Author: Željka Kopic, studentica Hrvatskog jezika i književnosti i pedagogije
Valerija Korajac, studentica Hrvatskog jezika i književnosti i pedagogije
Filozofski fakultet, Osijek

Review: Život i škola, br. 24 (2/2010.) god. 56., str. 45. – 54.

Title: Djeca i djetinjstvo u dokumentima o pravima djece

Categorisation: stručni članak

Received on: 17. lipnja 2010.

UDC: 342.7-053.2

Number of sign (with spaces) and pages: 25.754 (:1800) = 14.307 (:16) = 0,894